

Wymagania edukacyjne – język polski klasa pierwsza liceum- poziom podstawowy

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń niespełniający kryteriów oceny dopuszczającej.

Na ocenę dopuszczającą uczeń wie i potrafi:

odtworzyć informacje dotyczące epok literackich (antykwizm, Biblia, średniowiecze, renesans, barok, oświecenie);

odczytać sens fragmentów i wyodrębnić główną myśl całego tekstu Biblii, w tym fragmenty Księgi Rodzaju, Księgi Hioba, Księgi Kohelecia, Księgi Psalmów, Apokalipsy św. Jana, Jan Parandowski, Mitologia, cz. I Grecja, Homer, Iliada (fragmenty), Sofokles, Antygona, Rozmowa Mistrza Polikarpa ze Śmiercią (fragmenty), Pieśń o Rolandzie (fragmenty), wybrana lektura uzupełniająca;

rozpoznawać i wskazywać cechy kategorii literackich, wskazać w dziełach literackich realizację prądów umysłowych, filozoficznych i artystycznych omawianych epok;

streścić główne wątki utworów epickich i dramatycznych wskazanych w Podstawie programowej i scharakteryzować głównych bohaterów literackich;

rozróżnić podstawowe gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i częściowo gatunki synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę;

rozpoznać w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz niektóre środki znaczeniowe (np. oksymoron), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. wyliczenie), i wersyfikacyjne (np. przerzutnię);

przy pomocy nauczyciela interpretować treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

na poziomie ogólnym rozumie pojęcie groteski i potrafi wymienić jej cechy na podstawie *Rozmowy Mistrza Polikarpa ze Śmiercią* lub innego tekstu;

rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy, np. *danse macabre*, *memento mori*, *theatrum mundi*;

potrafi scharakteryzować główne prądy filozoficzne epoki: stoicyzm, epikureizm, humanizm, racjonalizm;

z pomocą nauczyciela odwołać się do wybranych tekstów poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, *Dziadów* cz. II oraz *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza, *Zemsty* Aleksandra Fredry, *Balladyny* Juliusza Słowackiego;

podejmuje próbę porównywania utworów literackich lub ich fragmentów;

przedstawia z pomocą nauczyciela propozycję odczytania utworu na poziomie dosłownym;

z pomocą nauczyciela wykorzystuje w interpretacji utworów literackich kontekst historycznoliteracki i biograficzny;

zna pojęcie aktu komunikacji językowej;

potrafi wymienić wybrane funkcje tekstu (informatywną, poetycką, metajęzykową, ekspresyjną, impresyjną – w tym perswazyjną);

ma swoje racjonalne zdanie, ale nie zawsze potrafi je uzasadnić;

zna zasady poprawności językowej i stylistycznej i próbuje je stosować w tworzeniu własnego tekstu;

posługiwać się komunikatywnym językiem w mowie i piśmie oraz podjąć próbę skomponowania wypowiedzi składającej się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia. wypowiadać się w mowie i piśmie na zadany temat w sposób świadczący o co najmniej częściowym zrozumieniu tematu. Samodzielnie prowadzić zeszyt przedmiotowy;

z pomocą nauczyciela tworzy wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

z pomocą nauczyciela interpretuje tekst, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, próbuje przeprowadzić logiczny wywód służący uprawnomocnieniu formułowanych sądów.

Na ocenę dostateczną uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a ponadto umie:

rozpoznać konwencje literackie: realistyczną, fantastyczną i groteskową;

rozróżnić gatunki epickie, liryczne, dramatyczne i synkretyczne, w tym: gatunki poznane w szkole podstawowej oraz epos, odę, tragedię antyczną, psalm, kronikę, satyrę, sielankę;

rozpoznać w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe (np. oksymoron, peryfrazę, hiperbolę), leksykalne (np. frazeologizmy), składniowe (np. antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę), wersyfikacyjne (np. przerzutnię); próbuje określić ich funkcje w utworze literackim;

interpretować treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego; rozpoznać i wskazać funkcję środków językowych oraz ironię w tekście literackim;

potrafi posłużyć się wiedzą o tekstach poznanych w szkole podstawowej, w tym: trenów i pieśni Jana Kochanowskiego, bajek Ignacego Krasickiego, Dziadów cz. II oraz Pana Tadeusza Adama Mickiewicza, Zemsty Aleksandra Fredry, Balladyny Juliusza Słowackiego;

oddzielić informacje od opinii, wskazać przyczyny i skutki;

wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu. podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych. rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki omawianych epok.

scharakteryzować wizję świata i człowieka omawianych epok;

wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich;

odczytać znaczenie podstawowych symboli w omawianych dziełach literackich;

umieć wypowiadać się na ogół poprawną polszczyzną w mowie i piśmie;

formułować tezy i argumenty w samodzielnie stworzonej wypowiedzi ustnej i pisemnej; rozróżniać typy argumentów (rzeczowe, logiczne, emocjonalne – pozamerytoryczne); rozumie, na czym polega logika i konsekwencja toku rozumowania w wypowiedziach argumentacyjnych i stosuje je we własnych tekstach.

Na ocenę dobrą uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, a ponadto umie:

rozpoznać i określić typ nadawcy, typ adresata tekstu oraz charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu;

wymienić głównych twórców kultury i ich dzieła w omawianych epokach;

porównać i ocenić kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w omawianych epokach literackich;

stosować terminologię historyczno- i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą;

zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce;

rozpoznać tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami i ideami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (np. teocentryzmem, uniwersalizmem, antropocentryzmem, humanizmem, sarmatyzmem, racjonalizmem, klasycyzmem, sentymentalizmem) i poddaje ją refleksji;

rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje motywy i toposy (np. motyw Apokalipsy, dance macabre, memento mori, ars moriendi, stabat mater, motyw sokoła, theatrum mundi) oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

rozpoznać i wskazać funkcję środków językowych oraz ironię w tekście literackim, sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu, podać argumenty na rzecz tezy;

oddzielić informacje od opinii, wskazać przyczyny i skutki;

podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych; rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki omawianych epok;

w celu poszerzania swoich wiadomości i umiejętności potrafi posługiwać się słownikami ogólnymi języka polskiego oraz słownikami specjalistycznymi (np. etymologicznymi, frazeologicznymi, skrótów, gwarowymi), także w wersji on-line;

scharakteryzować wizję świata i człowieka omawianych epok;

wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich;

odczytać znaczenie podstawowych symboli w omawianych dziełach literackich;

samodzielnie interpretować tekst, formułować argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawomocnieniu formułowanych sądów;

poprawnie stosować zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

wykorzystywać wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonuje korekty tekstu własnego, stosować kryteria poprawności językowej;

wypowiadać się na ogół poprawną polszczyzną w mowie i piśmie.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, a ponadto umie:

wykorzystać analizowane teksty naukowe (krytyczno- i teoretycznoliterackie) i filozoficzne jako kontekst interpretacyjny dla utworów literackich;

samodzielnie gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu i innych dziedzin sztuki;

porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich; zinterpretować dzieło literackie w samodzielnie dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym);

wykorzystywać w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty, szczególnie kontekst historycznoliteracki, historyczny, polityczny, kulturowy, filozoficzny, biograficzny, mitologiczny, biblijny, egzystencjalny i inne; trafnie rozpoznać obecne w utworach literackich wartości uniwersalne (prawda, dobro, altruizm, piękno, tolerancja, odpowiedzialność) i narodowe (symbole narodowe, tradycja narodowa, patriotyzm); określić dokładnie ich rolę i związek z problematyką utworu oraz znaczenie dla budowania własnego systemu wartości.

objaśnić sposoby i mechanizmy reinterpretacji toposów, mitów i symboli literatury wcześniejszych epok w tekstach współczesnych;

dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła literackiego, posługując się biegłą terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką;

dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki, ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznego dla danej dziedziny sztuki;

zgadzać się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie; budować wypowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej, z uwzględnieniem celu i adresata, z zachowaniem zasad retoryki;

zgodnie z normami formułować pytania, odpowiedzi, oceny, redagować informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

Na ocenę celującą uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobra, a ponadto umie:

dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury;

poprawnie rozpoznać tematykę i problematykę poznanych tekstów oraz jej związek z programami epoki literackiej, zjawiskami społecznymi, historycznymi, egzystencjalnymi i estetycznymi (teocentryzm, uniwersalizm, antropocentryzm, humanizm, reformacja, kontrreformacja, sarmatyzm, klasycyzm, sentymentalizm, rokoko); poddać ją refleksji;

podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu. posługiwać się bogatym słownictwem i urozmaiconą składnią;

tworzyć wyczerpujące, spójne i oryginalne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: wypowiedź o charakterze argumentacyjnym, definicja, hasło encyklopedyczne, notatka syntetyzująca;

tworzyć teksty mówione i pisane odznaczające się oryginalnością i wartościami artystycznymi; rozwijać swoją twórczość (próby literackie, pisanie do gazetki szkolnej, warsztaty pisarstwa i inne);

stosować wszystkie zasady poprawności językowej i stylistycznej w tworzeniu własnego tekstu; potrafi weryfikować własne decyzje poprawnościowe;

wykorzystywać wiedzę o języku w pracy redakcyjnej nad tekstem własnym, dokonać korekty tekstu własnego, stosować kryteria poprawności językowej